

Глобальний попит на продовольство

Мета статті - розглянути сучасні тенденції міжнародної торгівлі агропродовольчою продукцією по основних групах, товарних позиціях і країнах-імпортерах.

Методика дослідження. Використано методи: теоретичного узагальнення - для вивчення теоретичних основ формування глобального попиту на продовольство; аналізу та синтезу - для виділення найбільших країн-імпортерів і узагальнення кількісних показників міжнародної торгівлі аграрною сировиною та готовими харчовими продуктами; порівняльної оцінки - для зіставлення обсягів експорту окремих товарних груп сільськогосподарської продукції, графічний - для наочного відображення статистичних результатів дослідження.

Результати дослідження. Здійснено оцінку загальної динаміки світової торгівлі продукцією АПК, визначено конкретні товари, що користуються найбільшим попитом і мають найвищу експортну вартість, проаналізовано обсяги торгівлі сировиною та готовими харчовими продуктами, наведено перелік країн, які формують основний попит на продовольство на глобальному ринку, досліджено роль України в питанні забезпечення поставок аграрної продукції для потреб конкретних держав-імпортерів.

Елементи наукової новизни. Обґрунтовано причини та тенденції, які впливатимуть на постійне зростання потреби в продуктах харчування у середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Практична значущість. Положення статті спрямовані на доведення інформації про актуальні тенденції світового продовольчого ринку до вітчизняних виробників та експортерів аграрної продукції для використання у їхній поточній і перспективній діяльності. Табл.: 1. Рис.: 2. Бібліогр.: 10.

Ключові слова: міжнародна торгівля; агропродовольча продукція; глобальний ринок; попит; споживання; прогноз.

Духницький Богдан Володимирович - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу економіки аграрного виробництва та міжнародної інтеграції, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)

E-mail: duhnitsky@faust.kiev.ua

Постановка проблеми. У світі постійно зростає кількість населення, змінюються й розширюються споживчі вподобання, створюючи дедалі більший попит на продовольство. Збільшуються глобальні обсяги виробництва всіх видів аграрної продукції. При цьому зараз фактично жодна країна не здатна самостійно повною мірою задовольнити потреби внутрішнього ринку, тому посилюється роль міжнародної торгівлі як фактора досягнення продовольчого забезпечення. Свідченням цього є зростання світових експортних поставок сільськогосподарської продукції у натуральному та вартісному виразі. Синхронність вказаних процесів зумовлює розвиток технологій сільськогосподарського виробництва та диверсифікацію товарного асортименту харчових продуктів, які максимально відповідають вимогам сучасного ринку. Незважаючи на загальну позитивну динаміку, проблема достатньої кількості продовольства для всього населення планети залишається невирішеною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням світового виробництва та міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією присвячені публікації вітчизняних вчених, зокрема В.І. Артюшина [6], О.Г. Білоруса [9], В.І. Власова [6, 9, 10], Ю.О. Лупенка [5], М.І. Пугачова [5, 7, 8], П.Т. Саблука [9] та інших, а також статистичні видання й аналітичні збірники спеціалізованих українських і зарубіжних ресурсів [1-4].

Мета статті - дослідити ключові аспекти формування попиту на сільськогосподарську продукцію у світі, оцінити перспективи розвитку виробництва та торгівлі продовольством з урахуванням наявних тенденцій, які впливають на кон'юнктуру ринку.

Виклад основних результатів дослідження. Потреба в їжі є однією з базових для кожної людини. Її задоволення на рівні держави відбувається балансуванням внутрішнього виробництва та імпорту. Разом із тим одним з основних чинників розвитку світової економіки є стимулювання міжнародної торгівлі. Динаміка глобальної торгівлі продовольством у XXI ст. підтверджує за-

гальну тенденцію її росту. Так, у 2000 р. загальний експорт аграрної продукції становив трохи більше 400 млрд дол. США, а за підсумками 2017 р. перевищив 1500 млрд дол. США [3].

Серед товарних груп продукції АПК традиційно найбільші суми продажів фіксують-

ся при експорті м'яса і субпродуктів, риби і морепродуктів, різних видів напоїв, плодів і ягід, зернових, олій та жирів, олійних культур, молочних продуктів, яєць, меду, а також овочів (рис. 1).

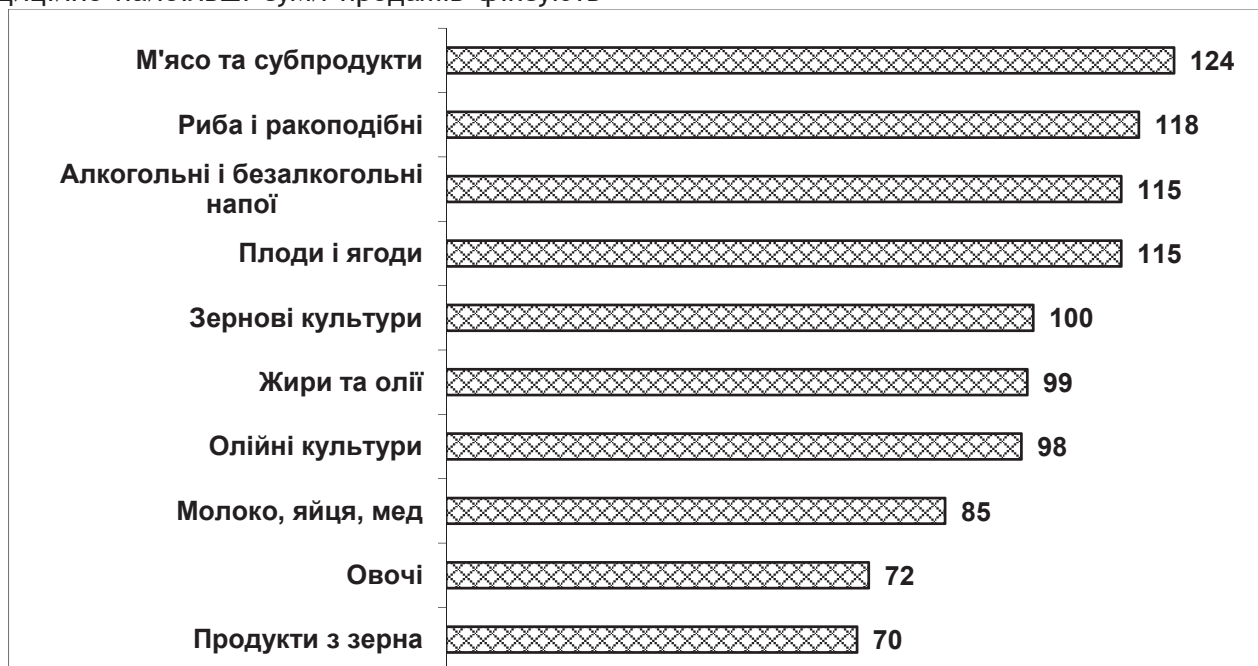

Рис. 1. Агропродовольча продукція з найбільшою вартістю експорту в світі у 2017 р., млрд дол. США

Джерело: Сформовано автором на основі [4].

За підсумками 2017 року найбільшою була вартість експорту м'ясопродукції, що склала 124 млрд дол. На понад 100 млрд дол. було поставлено на глобальний ринок риби та морепродуктів, напоїв, фруктів, на 100 млрд дол. - зерна і трохи менше реалізовано жирів і олій разом з олійними культурами. Найнижчу вартість експорту мають інші продукти тваринного походження (10 млрд дол.), лаки і смоли (7 млрд дол.), а також матеріали рослинного походження (1 млрд дол.). Таким чином, більшість лідируючих позицій належить сировинним товарам, які продаються для подальшої переробки та приготування.

Якщо розглядати показники комплексно, то у минулому році рослинницької продукції

експортовано на суму 481 млрд дол., тваринницької - 358 млрд дол., олій та жирів - 99 млрд дол., товарів харчової та переробної промисловості - на 571 млрд дол. [4]. У товарній структурі продукції тваринництва найбільшу вартість експорту становила яловичина (у свіжому, охолодженому та замороженому вигляді), якої поставлено на 44 млрд дол. Із рослинницької продукції за цим показником переважала соя, вартість реалізації якої склала 58 млрд дол. Серед олій та жирів найвищою є реалізація пальмової олії, виручка від якої сягнула 33 млрд дол. Продукція харчової та переробної промисловості має основним товаром етиловий спирт, якого було продано на 38 млрд дол. (табл.).

Продукція з найвищою вартістю експорту у 2017 р., млрд дол. США

Тваринництво		Рослинництво		Жири та олії		Харчова і переробна промисловість	
Товар	Обсяг	Товар	Обсяг	Товар	Обсяг	Товар	Обсяг
Яловичина	44	Соя	58	Пальмова олія	33	Спирт етиловий	38
Сири	30	Пшениця	39	Соняшникова олія	11	Вина виноградні	35

Продовження табл.

Свинина	30	Кава	33	Соєва олія	9	Хлібобулочні кондитерські вироби	33
Ракоподібні	28	Кукурудза	30			Цукор	28
Молоко і вершки	28	Рис	21			Шоколад	28
М'ясо птиці	26					Продукти для годівлі тварин	28
Риба морожена	24					Сигари, сигарети	24

Джерело: Сформовано автором на основі [4].

У натуральному виразі обсяги торгівлі основними агропродовольчими товарами теж суттєво зросли з початку нинішнього століття. Згідно із статистичними даними ФАО, з 2000 по 2016 р. світовий експорт зернових збільшився від 274 до 438 млн тонн, олійних культур - від 68 до 173 млн тонн, цукру - від 40 до 69 млн тонн, рослинних олій - від 35 до 82 млн тонн, м'яса - від 25 до 46 млн тонн, молока в перерахунку на молокопродукти - від 71 до 124 млн тонн, яєць - від 1 до 2 млн тонн. Поясненням цього є не лише збільшення населення планети, а й зростання споживання з розрахунку на одну особу [9]. Так, за аналізований період одна людина в середньому споживає вже більше різної рослинницької і тваринницької продукції, а споживання зерна і солодоців залишається на незмінному рівні [3, 5].

Важливе значення має виявлення країн, що формують основний попит на агропродовольчу продукцію, адже вони виступають головною рушійною силою світової торгівлі (рис. 2). До числа десяти найбільших імпортерів продукції сільського господарства належать Китай, США, Німеччина, Велика Британія, Японія, Франція, Нідерланди, Італія, Бельгія та Канада [3]. Разом вони здійснюють половину світових закупівель сільськогосподарських товарів у грошовому виразі. Об'єднує ці країни належність до економічних лідерів свого географічного регіону (Європи, Азії, Північної Америки), наявність значної частки населення з високим платоспроможним попитом, а також традиційність у зовнішній торгівлі сильної орієнтації на поставки агропродовольчої продукції з-за кордону, що викликана особливими для кожної країни причинами.

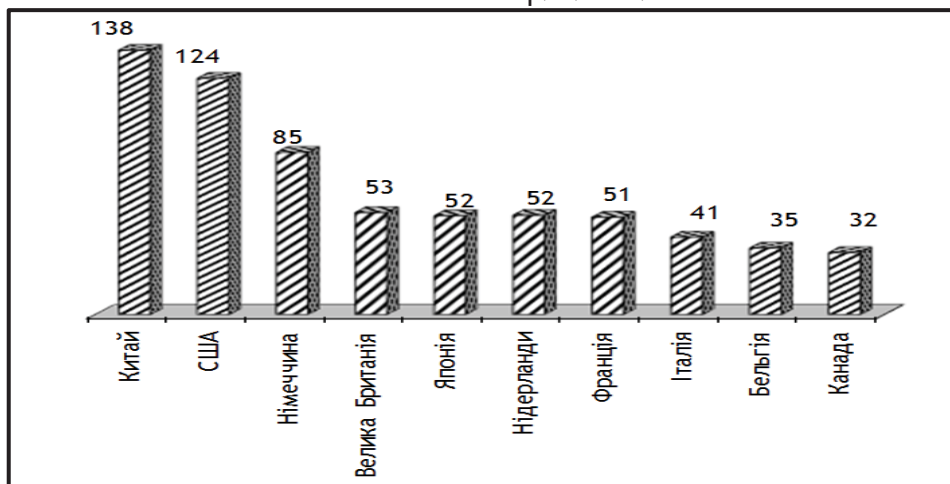

Рис. 2. Головні країни-імпортери агропродовольчої продукції у 2016 р., млрд дол. США

Джерело: Сформовано автором на основі [3].

Цікаво, що для Китаю основними імпортованими продуктами є насіння олійних, м'ясна продукція, жири та олії, для Сполучених Штатів Америки - алкогольні і безалкогольні напої, плоди і ягоди, риба і морепродукти, для Німеччини - плодово-ягідна продукція, молоко, яйця

і мед, різні напої, для Великої Британії - напої, фрукти і ягоди, м'ясо і субпродукти, для Японії - риба і ракоподібні, м'ясопродукти, готові продукти з риби і м'яса [4].

Україна теж пов'язана з процесами забезпечення глобального попиту на продовольств-

во, адже належить до помітних гравців на світовому ринку за рахунок стабільних експортних поставок зерна, насіння олійних, соняшникової олії та продукції переробної промисловості [1, 2, 7, 8]. Основними ринками збуту вітчизняної агропродовольчої продукції традиційно виступають держави Азії та Європейського Союзу. У 2017 р. сумарний експорт продукції АПК Україною в європейські та азійські країни склав 13,5 млрд дол. США, або 3/4 від усієї його вартості. Найбільшим попитом вітчизняна аграрна продукція користувалася в Індії (1954 млн дол. США), Нідерландах (1279), Єгипті (1258), Іспанії (1025), Китаї (1016), Туреччині (930), Італії (776), Польщі (612), Ірані (528) та Білорусі (495 млн дол.). Ці основні десять країн-споживачів забезпечили українським експортерам 55 % доходів від загальної вартості поставок аграрної продукції на зовнішні ринки.

Із часом глобальний попит на усі види продовольства продовжить зростати [10]. По-перше, триватиме збільшення чисельності населення планети, яке, за прогнозами ООН, до 2050 року досягне майже 10 млрд осіб. По-друге, внаслідок загального зростання доходів ще більше урізноманітнються споживчі вподобання, на які значним чином впливатимуть популярні дієти та загальносвітові тенденції харчування. Зокрема, найкращі перспективи зараз у сегментах правильного здорового харчування та органічної продукції. По-третє, до 2030 року ООН розраховує повністю подолати голод і недоїдання, тому має бути забезпечена потреба у достатньому раціоні харчування для понад 800 млн людей в усьому світі, яких це стосується зараз. У результаті людство буде вимушене більше виробляти і реалізовувати сільськогосподарської продукції. Оцінити точні масш-

таби збільшення попиту та потенційного зростання пропозиції досить складно, адже вони формуватимуться вже в нових умовах з іншою кількістю населення, і впливатимуть на них не лише фактичне пропорційне зростання потреби, а й розвиток технологій виробництва, зберігання і переробки продукції, природно-кліматична ситуація в різних частинах світу, глобальна кон'юнктура аграрного ринку і т.п.

Висновки. Світовий ринок продовольства розвивається швидкими темпами. Постійно зростають обсяги виробництва аграрної сировини та продукції харчової промисловості, кількісні та вартісні показники їх експортних поставок. Основними продовольчими продуктами на планеті залишаються м'ясо, риба, молоко, яйця, зерно, фрукти й овочі, рослинні олії та напої. Цей асортимент дозволяє формувати достатність продовольства як у вигляді сировини, так і в якості готових до вживання продуктів.

Глобальний попит на продукцію сільського господарства в основному формується десятьма країнами, що здійснюють близько половини імпортих закупівель. Ці держави є економічними лідерами у своїх регіонах, характеризуючись великою ємністю внутрішнього ринку. Україна продовжує своє позиціонування як одного з ключових постачальників агропродовольчої продукції, хоча й має значний нереалізований експортний потенціал. У перспективі відбуватиметься збільшення світового попиту на продукти харчування, який буде викликаний спільним впливом низки соціально-економічних чинників. Однак майбутні обсяги пропозиції все одно залишаться менш прогнозованими, оскільки частіше піддаватимуться коливанням внаслідок впливу природно-кліматичних чинників та змін ринкових умов.

Список бібліографічних посилань

1. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Державна фіскальна служба України. URL : <http://sfs.gov.ua>
3. FAOSTAT. URL : <http://www.fao.org/faostat/en>
4. International Trade Centre. URL : <http://www.intracen.org>
5. Формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства: монографія / [Ю. О. Лупенко, М. І. Пугачов, Б. В. Духницький та ін.] ; за ред. Ю. О. Лупенка, М. І. Пугачова. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2015. 320 с.
6. Artushin V., Kobets M., Pugachov M. Impacts of the Global Financial and Economic Crisis Upon the Agro-Food Sector of Ukraine's Economy. *Economics and Rural Development*. 2011. № 1. P. 7-17.
7. Пугачов М. І., Духницький Б. В., Пугачов В. М. Перспективні напрями експорту агропродовольчої продукції України: 20 провідних країн-імпортерів пшениці. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2013. 28 с.

References

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
2. Derzhavna fiskalna sluzhba Ukrainy [State Fiscal Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://sfs.gov.ua> [In Ukrainian].
3. Faostat. *Food and Agriculture Organization of the United Nations*. Retrieved from: <http://www.fao.org/faostat/en> [In English].
4. International trade centre. Retrieved from: <http://www.intracen.org> [In English].
5. Lupenko, Yu.O., Pugachov, M.I., Dukhnytskyi, B.V., et al. (2015). *Formuvannia hlobalnoho i rehionalnoho rynkiv silskohospodarskoi syrovyny ta prodovolstva: monohrafiia [Formation of global and regional markets for agricultural raw and food: monograph]*. Yu.O. Lupenko & M.I. Pugachov (Eds.). Kyiv: NNTS "IAE" [In Ukrainian].
6. Artushin V., Kobets M., Pugachov M. (2011) *Impacts of the Global Financial and Economic Crisis Upon the Agro-Food Sector of Ukraine's Economy*. *Economics and Rural Development*. 1, pp. 7-17. [In English].

8. Pugachov N. The Eurasian Wheat Belt and Food Security. Global and Regional Aspects. Springer International Publishing Switzerland. 2017. 180 p..

9. Білорус О. Г., Зубець М. В., Саблук П. Т., Власов В. І. Глобальна продовольча безпека. К.: ННЦ ІАЕ, 2009. 486 с.

10. Глобалістика: історія, теорія: монографія в 2 т. / Власов В. І. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2012. Т. 2. 856 с.

7. Pugachov, M.I., Dukhnytskyi, B.V., & Pugachov, V.M. (2013). *Perspektyvni napryamy eksportu agroprodovolchoyi produkciyi Ukrainy: 20 providnyh krayin-importeriv pshenyци [Perspective directions for agricultural export of Ukraine: 20 leading importing countries of wheat]*. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].

8. Pugachov N. (2017) The Eurasian Wheat Belt and Food Security. Global and Regional Aspects. *Springer International Publishing Switzerland*. 180 p. [In English].

9. Bilorus, O.H., Zubets, M.V., Sabluk, P.T., & Vlasov, V.I. (2009). *Globalna prodovolcha bezpeka [Global food security]*. Kyiv: NNTs IAE [In Ukrainian].

10. Vlasov, V.I. (2012). *Globalistyka: istoriya, teoriya: monografiia u 2 t. [Globalistics: history, theory: monograph: 2 vols.]*. Vinnytsya: TOV "Nilan-LTD" [In Ukrainian].

Dukhnytskyi B.V. Global demand for food

The purpose of the article is to consider the current trends of international agricultural trade in terms of major groups, commodity positions and importing countries, as well as research the structure of Ukrainian agricultural export and forecast future global food demand.

Research methods. In the research process have been used the following scientific methods: theoretical generalization for studying the theoretical foundations of formation of global demand for food; analysis and synthesis for determination of the largest importing countries and generalization of quantitative indicators of international trade in agrarian raw and ready-made food; comparative assessment for comparing export volumes of certain groups of agricultural products; graphical for visualization of statistical results of the research.

Research results. The estimation of general dynamics in world agricultural trade have been given, and the concrete goods, which have the highest demand with the highest export value have been determined. There have been analyzed volumes of agrarian raw and ready-made food products, and the list of countries which form basic demand for food in the global market has been shown. Role of Ukraine in supply of agricultural products for the needs of specific importing countries has been researched.

Elements of scientific novelty. The reasons and trends that will affect constant growth of food demand in the medium- and long-term period have been proved. Main indicators of world agricultural import in the period between 2000 and 2017 have been classified according to their importance for human development.

Practical significance. The article is aimed at bringing information about current trends of the world food market to domestic producers and exporters of agricultural products for using in their current and future activities. Statistical data demonstrate actual situation in agricultural production and trade. Tabl.: 1. Figs.: 2. Refs.: 10.

Keywords: international trade; agricultural products; global market; demand; consumption; forecast.

Dukhnytskyi Bohdan Volodymyrovych - candidate of economic sciences, senior research fellow of the department of agrarian production economics and international integration, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)
E-mail: duhnitsky@faust.kiev.ua

Духницький Б.В. Глобальний спрос на продовольствіє

Цель статьи - рассмотреть современные тенденции международной торговли агропродовольственной продукцией по основным группам, товарным позициям и странам-импортерам.

Методика исследования. Используются методы: теоретического обобщения - для изучения теоретических основ формирования глобального спроса на продовольствие, анализа и синтеза - для выделения крупнейших стран-импортеров и обобщения количественных показателей международной торговли аграрным сырьем и готовыми пищевыми продуктами, сравнительной оценки - для сопоставления объемов экспорта отдельных товарных групп сельскохозяйственной продукции, графический - для наглядного отображения статистических результатов исследования.

Результаты исследования. Проведена оценка общей динамики мировой торговли продукцией АПК, определены конкретные товары, пользующиеся наибольшим спросом и имеющие самую высокую экспортную стоимость, проанализированы объемы торговли сырьем и готовыми пищевыми продуктами, приведен перечень стран, которые формируют основной спрос на продовольствие на глобальном рынке, исследована роль Украины в вопросе обеспечения поставок аграрной продукции для нужд конкретных государств-импортеров.

Элементы научной новизны. Обоснованы причины и тенденции, которые будут влиять на постоянный рост потребности в продуктах питания в среднесрочной и долгосрочной перспективе.

Практическая значимость. Положения статьи направлены на предоставление информации об актуальных тенденциях мирового продовольственного рынка отечественным производителям и экспортерам аграрной продукции для использования в их текущей и перспективной деятельности. Табл.: 1. Илл.: 2. Библиогр.: 10.

Ключевые слова: международная торговля; агропродовольственная продукция; глобальный рынок; спрос; потребление; прогноз.

Духницький Богдан Владимирович - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу економіки аграрного виробництва та міжнародної інтеграції, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (г. Київ, ул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: duhnitsky@faust.kiev.ua

Стаття надійшла до редакції 10.08.2018 р.

Фахове рецензування: 22.08.2018 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Духницький Б. В. Глобальний попит на продовольство. *Економіка АПК*. 2018. № 8. С. 102 – 106.

* * *